

Kooskõlastustabel

Esitaja/märkuse sisu	Märkuse arvestamine/mittearvestamine
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	
<p>1. Eelnõu punktidega 13 ja 14 lisatakse KiKoS § 20 lõige 3 ja § 23 lõige 2¹. Mõlema lisatava lõike punktis 1 nähakse sättes reguleeritud isikute osas ette piirang („kelle tegevus on olnud suunatud või on suunatud või on põhjendatud alus arvata, et see on olnud või on suunatud Eesti riigi ja tema julgeoleku vastu või kelle tegevus võib kujutada ohtu avalikule või põhiseaduslikule korrale Eestis“). Leiame, et kriteerium „kelle tegevus võib kujutada ohtu avalikule või põhiseaduslikule korrale“ on väga ebamäärane ning jätab otsustajale liigselt suvaõigust, luues seejuures võimaluse stereotüüpsetel eelarvamustel põhinevaks usulistest veendumustest lähtuvaks ebavõrdseks kohtlemiseks. Seetõttu teeme ettepaneku jätta viidatud kriteerium lisatava punkti sõnastusest välja või seda täpsustada.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõuga varem kavandatud KiKoS § 20 lg 3 p 1 ja § 23 lg 2¹ p 1 on eelnõust välja jäetud.</p>
<p>2. Lisaks juhime tähelepanu järgmisele teoreetilise olukorrale, mida palume eelnõu välja töötamise kontsektis analüüsida. Nimelt kui Eestis kehtiks kõrgendatud kaitsevalmidus või sõjaseisukord ja selle tagajärjel on usulise ühenduse või usuühingu juht asunud ajutiselt elama välisriiki. Samal ajal toetab usulise ühenduse või usuühingu juht selgelt Eestis kehtestatud kõrgendatud kaitsevalmidust või sõjaseisukorda ja toonitab, et kõrgendatud kaitsevalmidusest või sõjaseisukorrast tulenevatest juhistest tuleb juhinduda, näiteks kaitsta kirikuid ja kogudusi. Analüüsi vajaduse kese seisneb selles, kas sellisel juhul oleks tegemist samuti olukorraga, kus Eestis registreeritud usuline ühendus või usuühing on oma tegevuses juhitud ja selle viljelemise, usuliste talituste ja teenistuste kaudu seotud sõjalist agressiooni toetava või muul moel riigi julgeolekule ohtu kujutava välisriigis asuva isiku, organisatsiooni või ühendusega.</p>	<p>Selgitus. Märkuses kirjeldatud olukord ei seonu eelnõu regulatsiooniga hõlmatud juhtumitega.</p>
Haridus- ja Teadusministeerium	
<p>Märkus puudutab eelnõu punkte 2 ja 3 ning potentsiaalselt punkti 8.</p>	<p>Mitte arvestatud.</p>

<p>Eelnõust ja selle seletuskirjast tuleneb KiKoS-i muutmine teravnenud väliste julgeolekuriskide valguses, eesmärgiga tõsta riigi siseturvalisust. Eelnõus toodud peamised muudatused seisnevad usulise ühenduse ja usuühingu tegevusele kehtestavates täiendavates nõuetes seoses juhendumisega välisriigis asuvast isikust, institutsioonist või ühendusest, kes kujutab ohtu avalikule või põhiseaduslikule korrale Eestis, toetab sõjalist agressiooni, kutsub üles sõjale, terrorikuriteole või muul viisil relvajõu kasutamisele või vägivallale või kelle tegevus on vastuolus rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetega. Vastavasisulised täiendused on toodud eelnõu punktides 2 ja 3.</p> <p>Seletuskirja kohaselt on eelnõu punkti 2 eesmärgiks välistada olukord, kus usuline ühendus on oma tegevuses juhitud või põhikirjaliselt, usutunnistuselt või õpetuslikult seotud isikuga, kes toetab sõjalist agressiooni või kutsub üles sõjale, terrorikuriteole või muul viisil relvajõu kasutamisele või vägivallale. Sätte sõnastamisel on lähtutud karistusseadustiku (KarS) regulatsioonist, st eelnõus toodud loetelu on loogilises vastavuses nende tegudega, mis on KarS kohaselt süüteona kvalifitseeritavad:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sõjalise agressiooni toetamine (KarS §-d 91¹ ja 93¹); - sõjale üleskutsumine (KarS § 92); - terrorikuriteole üleskutsumine (KarS § 237²); - muul viisil relvajõu kasutamisele üleskutsumine (KarS § 92); - vägivallale üleskutsumine (KarS § 151). <p>Seletuskiri täpsustab, et eelnõu väljatöötamisel on juhitud mh Välisluureameti aastaraamatus välja toodust osas, mis puudutab Vene Õigeusu Kiriku kohaolu välisriikides, kuna selle näol on tegu seni sanktsioneerimata Vene režiimi mõjutushoobadega. Lisaks viidatakse Vladimir Putini <i>Russki Mir</i> ideoloogia jätkuvale laiapinnalisele levitamisele, mille üheks oluliseks tööriistaks on saanud Vene Õigeusu Kirik ning peapatriarh Kirill. Kolmanda olulise aspektina on võimalik seletuskirjast välja osundada viited Eestis jõudsamalt kanda kinnitavale</p>	<p>Eelnõu seletuskirjas esitatud seotused karistusseadustikus nimetatud süütegudega ei ole üksühesed, st KiKoS § 3 lg 2¹ punktis 2 nimetatud tegude loetelu eesmärk ei ole täiemahuliselt ja samade nimedega koondada neid karistusseadustikus nimetatud analoogilisi süütegusid. Eelnõu punktis nimetatud süütegude puhul on ühelt poolt tegemist tegudega, mis on käsitatavad ka ohuna Eesti riigi julgeolekule (ja sellisena võib näha ka kattuvust sama lõike punktiga 1), teisalt ei pruugi loetelus nimetatud teod aga olla suunatud Eesti, vaid võivad olla suunatud mõne teise suveräänse riigi vastu. Seetõttu, arvestades eelnõu üldist eesmärki ja kõnealuses sättes sisalduva loetelu põhimõtetelist loogikat, ei ole § 3 lg 2¹ punktis 2 toodud loetelu laiendatud.</p>
---	--

islamikogukonnale, milles esinevad suureneval määral mõningad negatiivsed arengusoodumused.

Lisaks on seletuskirjas teostatud kontekstist lähtuvalt põhjalik proportsionaalsuse analüüs, kuivõrd usu-, ja veendumusvabadus, ühinemisvabadus ning sõna- ja väljendusvabadus ei ole absoluutsed ning veenvatel ühiskondlikel kaalutlustel ja õiguspärasel viisil on neid võimalik piirata. Eelnõu praegusel kujul on reageeriva iseloomuga, s.t peamiselt sihtmärgistatud Vene Õigeusu Kirikust tuleneva Eesti-sisese ohu kaardistamiseks ning kõrvaldamiseks. Samas oleks juba kirja pandud analüüsile tuginedes võimalik laiendada kavandatud muudatusi hõlmamaks eelnõu punktides 2 ja 3 vaenu õhutamise keeldu (KarS § 151) täies ulatuses, erinevalt praegusest ettepanekust, mis viitab vaid paragrahvi sellele osale, mis keelustab üleskutsed vägivallale. Sedasi oleks edaspidi võimalik ennetada ühiskondlikult ebasoovitavaid arenguid usuühingutes ja usulistes ühendustes ka laiemas plaanis.

Viimasel aastakümne jooksul on Euroopa poliitilist maastikku hakanud iseloomustama religioosse ekstremismi tõus, „püha sõja“ õigustamine ning vastusseis „liberaalsetele lääne väärtustele“ *Russki Mir* ideoloogia toel. Kuid näited leidub mujaltki, kus valitsevad poliitilised jõud näivad aina enam põimunud oma riigi usuliste organisatsioonidega, õigustades seeläbi erinevaid poliitilisi huve teenivaid jutupunkte, sh tugev vastuseis sisserändele ja „islamisationile“, naiste abordiõigustele, LGBT-õigustele jms.¹ Paraku on seetõttu hakanud ka sageli esinema poliitilisest toetusest innustunute vaimulike sõnavõtte, mis liigituvad vihakõne üldtunnustatud definitsiooni alla ning õigustavad juba aset leidnud, kuid seeläbi kaudselt ka tulevase vägivallaakte erinevate (vähemus)kogukondade vastu.²

¹ Lo Mascolo, Gionathan. *The Christian Right in Europe: Movements, Networks, and Denominations*, Bielefeld: transcript Verlag, 2023. <https://doi.org/10.1515/9783839460382>

² *Ibid*, p 82: No public condemnation by the Church hierarchy was faced by archbishop Marek Jędraszewski, who in 2019 publicly called the LGBTIQ+ community organizing a Pride demonstration a plague worse than the Red Army, right after the unprecedented violence against the first LGBTIQ+ Pride (in Polish “Equality Parade”, parada równości) in Białystok.

<p>Seletuskirjas leidub ka argument subjektiivsete õiguste rikkumise või õigushüve kahjustumise ärahoidmiseks, mis samuti tugevdaks KarS §-i 151 täiemahulist kohaldamist eelnõusse : „<i>Oht avalikule korrale on defineeritud KorS-s. Nimetatud seaduse § 5 lg 1 kohaselt on korrarikkumine avaliku korra kaitsealas oleva õigusnormi või isiku subjektiivse õiguse rikkumine või õigushüve kahjustamine. Tulenevalt sama paragrahvi lõikest 2 on oht olukord, kus ilmnenud asjaoludele antava objektiivse hinnangu põhjal võib pidada piisavalt tõenäoliseks, et lähitulevikus leiab aset korrarikkumine.</i>“ Kausaalne seos vaenukõne ning sellele järgnevate vägivallaaktide (sh just religiooses kontekstis) vahel on teadvustatud EL, ÜRO ja muude rahvusvaheliste institutsioonide poolt,³ mistõttu oleks adekvaatne kaaluda eelnõu ennetava dimensiooni laiendamist.</p> <p>Palume eeltoodu põhjal kaaluda eelnõuga vaenuliku ideoloogia levitamist usuorganisatsioonides täiendavalt piirata KarS §-i 151 täieliku inkorporeerimise abil.</p>	
<p>Riigikantselei</p>	
<p>1. Eelnõu punktidega 2, 3, 8, 13 ja 14 täiendatakse kirikute ja koguduste seadust (edaspidi <i>KiKoS</i>) kriteeriumidega usulise ühenduse ja usuühingu tegevuse, usulise ühenduse vaimuliku ning juhatuse liikme kohta. Sealjuures kasutatakse termineid <i>oht avalikule korrale</i>, <i>oht põhiseaduslikule korrale</i> ning <i>oht riigi julgeolekule</i>.</p> <p>Seletuskirja järgi on eelnõu väljatöötamisel lähtunud muu hulgas välismaalaste seaduse (edaspidi <i>VMS</i>) terminoloogiast. Sarnaseid termineid kasutatakse ka väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses. Näiteks võib pikaajalise viisa andmisest keelduda või selle tühistada, kui isik <u>võib kujutada ohtu avalikule korrale, riigi julgeolekule</u>, rahvusvaheliste suhetele. Tähtajalise elamisloa andmisest võib keelduda ning sissesõidukeeldu võib kohaldada</p>	<p>Sisuliselt arvestatud.</p> <p>Eelnõu punktides 3, 5 ja 12 (punktide numeratsioon on võrreldes kooskõlastusringil olnud tekstiga muutunud) on nimetatud ka oht riigi julgeolekule.</p> <p>Konkreetne sõnastus igas eelnõu punktis sõltub kontekstist ja sõnastuse ülesehitusest, mistõttu kõigis punktides ei ole olnud võimalik kasutada samasugust sõnastuslikku konstruktsiooni.</p>

³ Tutvu näiteks: Report of the Special Rapporteur on freedom of religion or belief, Heiner Bielefeldt, <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g14/250/87/pdf/g1425087.pdf> ning Rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni materjalid: <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/hate-speech-and-violence>

<p>muu hulgas juhul, kui on alust arvata, et välismaalase Eestisse saabumine või Eestis viibimine võib <u>ohustada avalikku korda</u>. Elamisloa andmisest võib keelduda ka juhul, kui välismaalase <u>tegevus on</u> olnud suunatud või on suunatud või on põhjendatud alus arvata, et see on olnud või on suunatud <u>Eesti riigi ja tema julgeoleku</u> vastu. Seevastu isikust lähtuvat ohtu põhiseaduslikule korrale ei ole VMS-is samal moel otsesõnu esile toodud, vaid see võib olla tuletatav muudest sõnastustest.</p> <p>Teeme eelnevast lähtudes ettepaneku kasutada eelnõu punktides 2, 3, 8, 13 ja 14 võimalikult trafaretset sõnastust, mis tugineb esmajoones VMS-i sõnastustele, nimetades peamiste ohustatud õigushüvedena avalikku korda ja riigi julgeolekut. Seejuures ei pea üldjuhul nimetama Eestit, välja arvatud juhul, kui soovitakse esile tuua Eesti (Vaba)riiki.</p> <p>Kui te siiski leiate, et erinevate terminite kasutamine on põhjendatud, palume seda selgitada seletuskirjas.</p>	
<p>2. Palume hinnata, kas eelnõu punktides 2 ja 3 esitatud muud tingimused „toetab sõjalist agressiooni või kutsub üles sõjale, terrorikuriteole või muul viisil relvajõu kasutamisele või vägivallale“ ning „on oma tegevuses vastuolus rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetega“ on asjakohased ka punktides 8, 13 ja 14, ning vajaduse korral neid täiendada.</p>	<p>Selgitus. Viidatud sõnastus oli eelnõu punktis 8 (nüüd punkt 12) olemas juba kooskõlastamisele saadetud redaktsioonis. Eelnõu punktide 13 ja 14 (nüüd vastavalt p-d 18 ja 20) on need sätted, millede täiendamist ettepaneku alusel ilmselt silmas peeti, välja jäetud.</p>
<p>3. Märgime, et eelnõu punktides 2 ja 3 on kriteeriumid usulise ühenduse ja usuühingu tegevuse kohta esitatud alternatiivselt. Palume kaaluda, kas on teisi võimalikke viise kriteeriumide seadmiseks, kuivõrd alternatiivselt esitatud kriteeriumide alusel konkreetsele tegevusele hinnangu andmine võib praktikas osutuda keeruliseks.</p>	<p>Arvestatud. Ettepanekus viidatud sätete sõnastust on muudetud.</p>
<p>4. Märgime, et seletuskirjas ei ole avatud, milline võiks olla rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetega vastuolus olev tegevus ja kuidas see on eristatav üleskutsest sõjale, terrorikuriteole või muul viisil relvajõu kasutamisele või vägivallale. Palume seletuskirja vastavate selgitustega täiendada.</p>	<p>Sisuliselt arvestatud. Seletuskirja on rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete kirjeldamise osas täiendatud.</p>
<p>5. Teeme ettepaneku täiendada eelnõu punktis 3 kasutatud sõnastust „muudes dokumentides“</p>	<p>Arvestatud.</p>

<p>selliselt, et see kajastaks täpsemalt seletuskirjas esitatud mõtet, mille kohaselt need võivad olla asutamisleping, muu leping või tegevust reguleerivad alusdokumendid. Praegu võib üksnes eelnõu tekstist järeldada, et silmas peetakse ka muid, usuühingu tegevusega vahetult mitteseotud dokumente.</p>	<p>Eelnõus on tehtud ettepanekus nimetatud täiendused (vt eelnõu p 6).</p>
<p>6. Palume veel kord hinnata KiKoS-i § 14 lõike 2 ja § 16 regulatsiooni muutmise vajadust, et olemasolev regulatsioon oleks kooskõlas eelnõuga tehtavate muudatustega ning võimaldaks lisanduvat regulatsiooni rakendada.</p>	<p>Selgitus. Eelnõu on täiendatud KiKoS § 14 lõike 2 punkti 2 muutmisega (vt eelnõu p 14). Eelnõu §-d 3, 14 ja 16 on koostoimes rakendatavad – usuliste ühenduste registrisse kandmisel on registripidaja kohustatud KiKoS § 14 lg 2 p-de 1 ja 2 alusel silmas pidama mh ka §.s 3 sätestatud. KiKoS § 16 lg 3 p 1 on kohaldatav, kui esineb vastuolu mh KiKoS § 3 lg-ga 2¹.</p>
<p>Eesti Kirikute Nõukogu</p>	
<p>1. Eelnõu punkti 2 kohaselt muudetakse KiKoS § 3 ja täiendatakse seda lõikega 2¹ järgmises sõnastuses: <i>„(2¹) Kirik, kogudus, koguduste liit ja klooster ei või juhinduda oma tegevuses välisriigi isikust, institutsioonist või ühendusest ega olla põhikirjaliselt, usutunnistuselt või õpetuslikult temaga seotud, kui see isik, institutsioon või ühendus:</i> <i>1) kujutab ohtu Eesti avalikule või põhiseaduslikule korrale;</i> <i>2) toetab sõjalist agressiooni või kutsub üles sõjale, terrorikuriteole või muul viisil relvajõu kasutamisele või vägivallale või</i> <i>3) on oma tegevuses vastuolus rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetega.“;</i></p> <p>Arvame, et mõistame, mida eelnõus mõeldakse põhikirjalise või muudest dokumentidest tuleneva seotuse all, kuid leiame, et sättes nimetatud usutunnistuslik või õpetuslik seos on oma olemuselt liiga lai ja jääb ebamääraseks.</p> <p>Eelnõust ega ka eelnõu seletuskirjast ei tulene, mida täpselt mõeldakse sättes toodud usutunnistusliku või õpetusliku seose all. Samuti ei ilmne, kuidas mõõdetakse seda, kas usuline ühendus on usutunnistuslikult või õpetuslikult seotud sättes loetletud isiku, institutsiooni või ühendusega. Ka jääb arusaamatuks, kuidas usuline ühendus peaks</p>	<p>Arvestatud. Usutunnistuslik ja õpetuslik seotus on kõnealusest sättest välja jäetud.</p>

sellise seotuse ilmnemisel usutunnistuslikud või õpetuslikud seosed katkestama või peatama.

Eesti Kirikute Nõukogu liikmeskirikud on Piibli õpetuse ja ajalooliselt sõnastatud usutunnistuste kaudu seotud väga paljude teiste kirikutega üle maailma. Samuti on mitmed Eestis tegutsevad kirikud ja koguduste liidud osaks ülemaailmsetest kirikutest, liitudest ja ühendustest või kuuluvad oikumeenilistesse kogudesse (nt Kirikute Maailmanõukogu, Euroopa Kirikute Konverents, jne), kuhu kuulub sadu teisi kirikuid. Mitmetega nendest tunnistatakse usku sama usutunnistuse alusel ja jagatakse sama õpetust. Ühegi samasse oikumeenilisse kogusse kuuluva kiriku, koguduse, kloostri või koguduste liidu seotust või koostööd oma asukohamaa poliitiliste võimudega ega ka ühegi nende kirikute esindajate väljendatud seisukohti ei ole Eesti Kirikute Nõukogul ega selle liikmeskirikutel võimalik kontrollida ega mõjutada.

KiKoS muudatuse seadustamine loob juba kehtima hakkamisel olukorra, kus Eestis tegutsev kirik, kogudus, klooster või koguduste liit võib sattuda tahtmatult ja endast sõltumatult olukorda, kus tekib vastuolu nimetatud seadusesättega.

Tulenevalt eelnevast teeme ettepaneku kustutada paragrahvi 3 lõikest 2¹ sõnad “*usutunnistuselt või õpetuslikult*”.

2. Palume täiendada eelnõu punkti 4 sõnastust lisades lõigu lõppu täiendava lause:
„Usuühingu põhikirja või muude dokumentide seaduses sätestatud nõuetele vastavuse kindlakstegemiseks pöördub Tartu Maakohtu registriosakond (edaspidi registripidaja) seisukoha saamiseks ministeeriumi poole, kelle valitsemisalas on usuliste ühendustega seotud asjade korraldamine, ning vajadusel pikendab kandevalduse läbivaatamise tähtaega kuni kolme kuuni. *Ministeerium kaasab usuühingu põhikirja või muude dokumentide seaduses sätestatud nõuetele vastavuse kindlakstegemiseks eksperte.*”;

Tehtud muudatus on vajalik selleks, et tagada usuliste ühenduste dokumentide menetluse osas

Arvestatud sisuliselt.

Eelnõu punktides 6 ja 13 on tehtud täiendused, et ministeerium kaasab seisukohtade koostamise vajadusel eksperte. Paljude usuliste ühenduste ja usunditega seondult on ministeeriumis endas ekspertteadmised olemas, mistõttu ei pea alati väljapoolt eksperte kaasama.

<p>piisav ekspertiis, mida kõigil ministeeriumi ametnikel ega ka kohtunike abidel paraku ei ole.</p>	
<p>3. Teeme ettepaneku täiendada eelnõu punktis 13 toodud § 20 lg 4 selliselt, et oleks üheselt aru saada, et sättes toodud nõude rikkumisel (vaimuliku tiitli õigustamatu kasutamine) on usuorganisatsioonil õigus pöörduda kohtusse. Juba praegu on praktikas tõusetunud küsimus, kuhu saab usuline ühendus mõnes seadusesättes toodud õiguste rikkumise korral pöörduda (nt vaimuliku teenistusirietuse õigustamatu kasutamine KiKoS § 21 lg 2). Leiame, et meie poolt pakutud täiendus toob selles küsimuses selguse.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõuga kavandatud § 20 lõiget 4 ning kehtiva seaduse § 7 lõiget 3 ja § 21 lõiget 2 on täiendatud, et vastavate nõuete esitamine toimub tsiviilkohtumenetluses.</p>
<p>4. Teeme ettepaneku muuta läbivalt eelnõus kasutatud terminit „rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetega“ ning asendada see Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 3 kasutatud terminiga „rahvusvahelise õiguse normidega“.</p> <p>Senine välja pakutud sõnastus on liiga lai ja puudub piisav konkreetsus. Leiame, et meie pakutud muudatus on sisult selgem ja piiritletum ning lisab konkreetsust.</p>	<p>Selgitus. Põhiseaduse § 3 lg 1 kasutab siiski praegugi kõrvuti nii mõistet „rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted“ kui ka „rahvusvahelise õiguse normid“. Eelnõus on jäädud „rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetete“ juurde. Küll aga on seletuskirjas eelnõu punkti 3 selgituste juurde täiendavalt lisatud ka lühikokkuvõtte rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetete kohta.</p>
<p>5. Nagu eespool öeldud, Eesti Kirikute Nõukogu püüab mõista Vabariigi Valitsuse eesmärki, mida käesoleva seaduse muutmisega püütakse saavutada. Eesti Kirikute Nõukogul kui ka selle liikmeskirikutel on Piiblil põhinevad ajaloo jooksul välja kujunenud õpetuslikud seisukohad mitmetes ühiskonda puudutavas küsimuses (nt suhtumine aborti, eutanaasiasse, samasooliste abieluga seotud küsimustesse jne). Mitmetes nendes küsimustes on kiriku õpetuslikest seisukohtadest erinevalt oma seisukoha kujundanud või kujundamas ka Eesti riik.</p> <p>Seni on riik kirikute autonoomiat oma õpetust ise kujundada ja järgida austanud ja aktsepteerinud ning ei ole kiriku siseelu õpetuslikku, administratiivsesse ega kanoonilisse korraldamisse sekkunud. Käesolev seaduse muutmise algatus teeb Eesti Kirikute Nõukogu liikmeskirikute esindajad murelikuks ja ettevaatlikuks, sest tajume kirikute autonoomsesse elukorraldusse sekkumise ohtu.</p> <p>Euroopas on juba riike, kus on märgata arenguid, mille tulemuseks on kristlaste ja</p>	<p>Selgitus. KiKoSe muutmise eesmärk ei ole ja eelnõu sätted ei sisalda selliseid regulatsioone, mis võimaldaksid riigil sekkuda usuliste ühenduste õpetuslike seisukohtade kujundamisse ning nende väljendamisse ja levitamisse.</p>

<p>kirikute esindajate usu- ja sõnavabaduse piiramine või liikmete karistamine oma usuliste veendumuste rahumeelse väljendamise pärast. Seepärast kutsume Vabariigi Valitsust ja Riigikogu hoiduma sellistest sammudest, mis võivad ohustada individuaalset ja kollektiivset usu-, sõna- ja väljendusvabadust Eesti Vabariigis.</p>	
<p>Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik (MPEÕK); Pühtitsa Jumalaema Uinumise Stavropigiaalne Naisklooster (edaspidi Klooster) Kuna arvamused on sõnasõnaliselt identsed, välja arvatud sissejuhatavad lõigud enne konkreetseid märkusi, on järgnevalt p-des 1.1, 1.2, 2.1 ja 2.2 esitatud need lõigud nii MPEÕK kui Kloostri sõnastuses, järgnevad punktid aga vaid ühekordselt.</p>	
<p>1.1. [MPEÕK arvamus] Eelnõu eesmärk on suunatud konkreetsete usuliste ühenduste usuvabaduse vastu. Kuigi eelnõu seletuskiri viitab vajadusele reageerida muutunud julgeolekulukorrale, siis tegelikku eesmärki varjatakse, milleks on sekkumine MPEÕK-i usuvabadusse. Selle eesmärgi paljastas siseminister ise, kui ta esines 23.10.2024 Riigikogus enda nn poliitilise avaldusega. Sellega ühtlasi katkestati ootamatult MPEÕK-iga peetavaid läbirääkimisi, mis paistavad olnud kunstlikud, kuna samaaegselt valmistati ette eelnõud, mille kohta me nüüd arvamust avaldame. Demokraatlikus õigusriigis on täiesti vastuvõetamatu lasta riigil eksitada inimesi ja koostada seadusi ründamiseks konkreetse vähemusgrupi põhiõigusi ja -vabadusi. Usuvabadus on demokraatliku riigi alussammas, mille tagamine on riigi kohustus. Seda ei tohi piirata vastavalt poliitilistele soovidele.</p>	<p>Selgitus. Arvamuses esitatud väited ei ole asjakohased. Eelnõu eesmärk on seletuskirja 2. peatükis selgelt välja toodud ning seda on selgitatud järgmiselt: „Riigil on kohustus kaitsta oma territooriumil viibivate kõigi üksikisikute, ühenduste ja kogukondade õigusi – samal ajal usu- ja veendumusvabadusega kohaldatakse ka õigust turvalisusele. Põhiseaduse preambuli kohaselt kaitseb riik sisemist ja välimist rahu. See tähendab, et avaliku korra ja laiemalt ka riigi julgeoleku tagamine on põhiseaduse kaitsealas.“ Riik ei ole katkestanud läbirääkimisi MPEÕK-iga, nii nagu ei ole kunagi olnud ega saagi olla seotud nende läbirääkimiste pidamine sellega, kas ja millisel kujul võib ministeerium kasutada oma õigusi seadusandlikuks initsiatiiviks. Sellest, et Siseministeerium analüüsib kirikute ja koguduste seaduse kohaldatavust ja plaanib vajadusel võimalikku muudatusi, välistamaks mõjutustegevusi Eestis tegutsevates usuorganisatsioonides, andis minister avalikkusele teada juba 2022. aastal (nt intervjuu <i>Postimehele</i> 10.10.2022).</p>
<p>1.2. [Kloostri arvamus] Eelnõu eesmärk on suunatud konkreetsete usuliste ühenduste usuvabaduse vastu. Kuigi eelnõu seletuskiri viitab vajadusele reageerida muutunud julgeolekulukorrale, siis tegelikku eesmärki varjatakse, milleks on sekkumine Pühtitsa kloostri usuvabadusse. See eesmärk tuli ilmsiks muu hulgas siis, kui siseminister esines</p>	<p>Selgitus. Arvamuses esitatud väited ei ole asjakohased. Eelnõu eesmärk on seletuskirja 2. peatükis selgelt välja toodud ning seda on selgitatud järgmiselt: „Riigil on kohustus kaitsta oma territooriumil viibivate kõigi üksikisikute, ühenduste ja kogukondade õigusi – samal ajal usu- ja veendumusvabadusega kohaldatakse ka õigust turvalisusele. Põhiseaduse preambuli</p>

<p>23.10.2024 Riigikogus enda nn poliitilise avaldusega. Sellega ühtlasi näidati, et Pühtitsa kloostriiga peetavad läbirääkimised olid kunstlikud, kuna samaaegselt valmistati ette eelnõud, mille kohta on käesolev arvamus esitatud. Demokraatlikus õigusriigis on täiesti vastuvõetamatu lasta riigil eksitada inimesi ja koostada seadusi ründamiseks konkreetse vähemusgrupi põhiõigusi ja -vabadusi. Usuvabadus on demokraatliku riigi alussammas, mille tagamine on riigi kohustus. Seda ei tohi piirata vastavalt poliitilistele soovidele.</p>	<p>kohaselt kaitseb riik sisemist ja välimist rahu. See tähendab, et avaliku korra ja laiemalt ka riigi julgeoleku tagamine on põhiseaduse kaitsealas.“ Riik ei ole katkestanud läbirääkimisi Pühtitsa kloostriiga, nii nagu ei ole kunagi olnud ega saagi olla seotud nende läbirääkimiste pidamine sellega, kas ja millisel kujul võib ministeerium kasutada oma õigusi seadusandlikuks initsiatiiviks. Sellest, et Siseministeerium analüüsib kirikute ja koguduste seaduse kohaldatavust ja plaanib vajadusel võimalikku muudatusi, välistamiseks mõjutustegevusi Eestis tegutsevates usuorganisatsioonides, andis minister avalikkusele teada juba 2022. aastal (nt intervjuu <i>Postimehele</i> 10.10.2022).</p>
<p>2.1. Arvamuse andmiseks on antud ebamõistlikult lühike aeg. Ilmselt ei ole arvamuse avaldamiseks antud kolmenädalane tähtaeg piisav ja mõistlik, arvestades kaalul olevaid põhiõigusi ja -vabadusi ning varasemate selleteemaliste diskussioonide puudumist. Siseministeerium on juba pikemat aega olnud läbirääkimistes MPEÕK-iga, ent sellele vaatamata jätnud eelnõu kavatsusi ja sätteid avaldamata. Arvestades ainuüksi seda, et vaid MPEÕK-i põhikirja analüüsimiseks läks Siseministeeriumil enam kui üks kuu aega, viitab eelnõu osas antud aja ebamõistlikkusele. Veel enam arvestades, et eelnõus nähakse ette uus õigus anda Siseministeeriumile koguni kolm kuud aega analüüsida usulise ühenduse või usuühingu põhikirja. Seega ilmselt on kõiki Eestis usulisi ühendusi ja usuühinguid puudutava eelnõu osas arvamuse andmiseks antud tähtaeg ebamõistlikult lühike. Kiirustamine näitab hoopis riigi pinnapealset suhtumist usuvabadusse ja soovi seadust läbi suruda poliitilistest tõmbetuultest lähtuvalt ilma vajadusi ja mõjusid nõuetekohaselt hindamata ja kaalumata.</p> <p>Eeltoodut arvestades esitab MPEÕK piiratud ajalistes tingimustes järgneva arvamuse seaduseelnõu punktide osas, kus viited vastuolule põhiseadusega on ühtlasi käsitletavad vastuoluna rahvusvahelisele õigusega ja Eesti Vabariigile siduvate välislepingutega:</p>	<p>Selgitus. MPEÕKi väide, et „eelnõus nähakse ette uus õigus anda Siseministeeriumile koguni kolm kuud aega analüüsida usulise ühenduse või usuühingu põhikirja“, ei vasta tõele. Eelnõus sisalduvate muudatuste (eelnõu p-d 6 ja 13) kohaselt pikendab registripidaja vajadusel kandeavalduse läbivaatamise tähtaega kuni kolme kuuni, kuid see ei ole ega saagi olla see tähtaeg, mis antakse ministeeriumile seisukoha andmiseks. Seisukohti küsitakse ministeeriumilt ka kehtiva KiKoS-e vastavate sätete alusel ning ministeerium annab need registripidajale alati esimesel võimalusel. Lisaks tuleb veelkord korrata eelnõu seletuskirjas väljatoodud, et kolmekuuline tähtaeg on sätestatud juba Äriregistri seaduse § 41 lg-s 5, mille kohaselt võib registripidaja erilist kontrollimist vajavate asjaolude puhul kandeavalduse läbivaatamise tähtaega pikendada kuni kolme kuuni. Seega, isegi kui seda tähtaega ei kirjutataks sisse käesolevasse eelnõusse, tuleneks see Äriregistrisse kantud ühenduste puhul niikuinii Äriregistri seadusest.</p> <p>Kas eelnõu kohta arvamuse andmiseks antud tähtaeg on olnud lühike või mitte, on hinnangu küsimus. Põhimõtteliselt on eelnõu kaudu esiletoodud probleemkohad olnud ühiskonnas ning ka läbirääkimistel, mida eelpool olete nimetanud, ülal juba ju mitmeid kuid. Arvamuse andmiseks antud tähtaeg vastab Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lg-s 1 sätestatudle. Ei ole võimalik nõustuda väitega, et eelnõu menetlusega on kiirustatud. Lisaks eelnõu materjalide kirjalikule edastamisele on Eesti Kirikute Nõukogu liikmeskirikutele eelnõu</p>

	<p>tutvustatud ja tõusetunud küsimusi arutatud ka eraldi kohtumisel Siseministeeriumis. Saabunud kooskõlastuskirjadesse ja arvamustesse on suhtunud sisuliselt ja konstruktiivselt, leidmaks kiirustamata enne järgmisi menetlusetappe sobivaimad ja tasakaalustatud õiguslikud lahendused.</p>
<p>2.2. [Kloostri arvamus] Arvamuse andmiseks on antud ebamõistlikult lühike aeg. Ilmselgelt ei ole arvamuse avaldamiseks antud kolmenädalane tähtaeg piisav ja mõistlik, arvestades kaalul olevaid põhiõigusi ja -vabadusi ning varasemate selleteemaliste diskussioonide puudumist. Siseministeerium on juba pikemat aega olnud läbirääkimistes Pühtitsa kloostri, ent sellele vaatamata jätnud eelnõu kavatsusi ja sätteid avaldamata. Arvestades ainuüksi seda, et eelnõus nähakse ette uus õigus anda Siseministeeriumile koguni kolm kuud aega analüüsida usulise ühenduse või usuühingu põhikirja. Seega ilmselgelt on kõiki Eestis usulisi ühendusi ja usuühinguid puudutava eelnõu osas arvamuse andmiseks antud tähtaeg ebamõistlikult lühike. Kiirustamine näitab hoopis riigi pinnapealset suhtumist usuvabadusse ja soovi seadust läbi suruda poliitilistest tõmbetuultest lähtuvalt ilma vajadusi ja mõjusid nõuetekohaselt hindamata ja kaalumata.</p> <p>Eeltoodut arvestades esitab Pühtitsa klooster piiratud ajalistes tingimustes järgneva arvamuse seaduseelnõu punktide osas, kus viited vastuolule põhiseadusega on ühtlasi käsitletavad vastuoluna rahvusvahelisele õigusega ja Eesti Vabariigile siduvate välislepingutega:</p>	<p>Selgitus. Kloostri väide, et „eelnõus nähakse ette uus õigus anda Siseministeeriumile koguni kolm kuud aega analüüsida usulise ühenduse või usuühingu põhikirja“, ei vasta tõele. Eelnõus sisalduvate muudatuste (eelnõu p-d 6 ja 13) kohaselt pikendab registripidaja vajadusel kandeavalduse läbivaatamise tähtaega kuni kolme kuuni, kuid see ei ole ega saagi olla see tähtaeg, mis antakse ministeeriumile seisukoha andmiseks. Seisukohti küsitakse ministeeriumilt ka kehtiva KiKoS-e vastavate sätete alusel ning ministeerium annab need registripidajale alati esimesel võimalusel. Lisaks tuleb veelkord korrata eelnõu seletuskirjas väljatoodud, et kolmekuuline tähtaeg on sätestatud juba Äriregistri seaduse § 41 lg-s 5, mille kohaselt võib registripidaja erilist kontrollimist vajavate asjaolude puhul kandeavalduse läbivaatamise tähtaega pikendada kuni kolme kuuni. Seega, isegi kui seda tähtaega ei kirjutataks sisse käesolevasse eelnõusse, tuleneks see Äriregistrisse kantud ühenduste puhul niikuinii Äriregistri seadusest.</p> <p>Kas eelnõu kohta arvamuse andmiseks antud tähtaeg on olnud lühike või mitte, on hinnangu küsimus. Põhimõtteliselt on eelnõu kaudu esiletoodud probleemkohad olnud ühiskonnas ning ka läbirääkimistel, mida eelpool olete nimetanud, ülal juba ju mitmeid kuid. Arvamuse andmiseks antud tähtaeg vastab Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lg-s 1 sätestatule. Ei ole võimalik nõustuda väitega, et eelnõu menetlusega on kiirustatud. Saabunud kooskõlastuskirjadesse ja arvamustesse on suhtunud sisuliselt ja konstruktiivselt, leidmaks kiirustamata enne järgmisi menetlusetappe sobivaimad ja tasakaalustatud õiguslikud lahendused.</p>
<p>3. Eelnõu punktist 1 ja seletuskirjast nähtuvalt ei ole võimalik aru saada, kuidas see aitab saavutada eelnõu väidetavat eesmärki. Vastuolu põhiseadusega, kuna puudub legitiimne eesmärk.</p>	<p>Mitte arvestatud. Õigus, et üks kogudus võiks kuuluda üheaegselt mitmesse kirikusse või koguduste liitu, ei ole põhiseadusest tulenev õigus. KiKoS on §-s 2 määratlenud kiriku ja koguduste liidu definitsioonid ning nende</p>

	<p>loogikast (ja ka senisest praktikast) tuleneb, et kogudus kuulub vaid ühte kirikusse või koguduste liitu. Samas ei ole see säte selgesõnaliselt siiski seni veel seaduses sisaldunud.</p> <p>Kuivõrd aga eelnõu punkt 10 annab edaspidi võimaluse moodustada koguduste liidu ka sellisel viisil, et see kasutab teatud piiritletud juhtudel oma nimes juba registrisse kantud kiriku nime (nt võib sellise koguduste liidu nimi olla <i>N. kiriku P. vikariaat</i>), siis on oluline välistada võimalus, et koguduste liiduna ei hakataks kirikutes moodustama territoriaalseid struktuuriüksusi (nt praostkondi või piiskopkondi). Enne praegu kehtiva seaduse jõustumist olid juriidilise isiku õigused ka nt praostkondadel, kui kirikud olid seda soovinud (ja nad kanti Siseministeriumis peetud registrisse), kuid kehtiva seaduse koostamisel otsustati, et juriidiliste isikute süsteem kiriku või koguduste liidu sees saab olla vaid kahetasandiline (st kirik või koguduste liit ja kogudus).</p> <p>Eelnõu seletuskirja on täiendatud.</p>
<p>4. Eelnõu punkt 2 sõnastus on ebamäärane. Seadusemuudatus on vastuolus põhiseadusega.</p> <p>4.1. Sisustamata jäävad „juhendumise“ ja „seotuse“ mõisted. Niivõrd ebamäärase ja laialivalguva sõnastusega seadusesäte loob riigile aluse hakata mistahes usulisi ühendusi kinni panema vastavalt oma poliitilisele suvale, sest „juhendumist“ ja „seotust“ on ilma defineerimata võimalik sisustada äärmiselt laialt vastavalt poliitilistele tõmbetuultele.</p> <p>4.2. Mõiste „institutsioon“ on samamoodi määratlemata ja võib olla sisustatud poliitilistest tõmbetuultest lähtuvalt.</p> <p>4.3. Mõisted „usutunnistus“ ja „õpetus“ on nähtused, mille sisustamine kuulub eranditult usulise ühenduse enda otsustuspädevusse. Riigil ei ole õigust tõlgendada usulisi norme, mistõttu ei saa ka riik neid mõisteid sisustama hakata, eriti usuliste ühenduste eksistentsi otsustamisel.</p> <p>4.4. Seadusemuudatus paneb süütud ja seaduskuulekad usulised ühendused kandma kollektiivset vastutust enda eksistentsi näol välisriigis toimuva eest, mille üle neil mingit kontrolli ei ole. See on ilmselgelt demokraatlikult õigusriigile täiesti kohatu ja ebaproportsionaalne meede.</p>	<p>Sisuliselt arvestatud.</p> <p>Eelnõu punkt 2 (nüüd p 3) on ümber sõnastatud, sh ei kasutata selles enam mõisteid „institutsioon“, „usutunnistus“ ja „õpetus“.</p>

<p>4.5. Piirangud lähtuvad just välisriigis asuvast isikust, institutsioonist või organisatsioonist, aga riigi sees asuva, kuid samadele tingimustele vastava isiku, institutsiooni või organisatsiooni suhtes antud seadusemuudatus ei kohaldu. Ilmselgelt on seadusemuudatus olnud suunatud konkreetsete usuliste ühenduste vastu, kes on poliitiliste tõmbetuulte vahele sattunud.</p>	
<p>5. Eelnõu punkti 3 osas on sama arvamuse, mis eelnõu punkti 2 osas, kuid usuühinguid puudutavana.</p>	<p>Sisuliselt arvestatud. Eelnõu punkt 3 (nüüdne punkt 5) on ümber sõnastatud, sh ei kasutata selles nt enam mõistet „institutsioon“.</p>
<p>6. Eelnõu punktiga 4 asub riigi täidesaatev võim kohtu pärusmaale ehk õigusemõistja rolli, sest kohtul ei ole enam õigus, vaid kohustus täidesaatva riigivõimu saatel hakata õigust mõistma. Vastuolu võimude lahususe põhimõttega ja seeläbi põhiseadusega. Kuivõrd tegemist on kohtumenetlust puudutava õigusnormiga, siis vajab see Riigikogu koosseisu häälteenamust (PS § 104 lg 2 p 14).</p>	<p>Mitte arvestatud. Registriasjad ei ole õigusemõistmine põhiseaduse § 146 tähenduses.⁴ Viidatud põhiseaduse § 104 kommentaarides on käsitletud ülevaatlilikult, millal vajab seadus vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust. KiKoSe eelnõu, mis juba algtekstist alates on sisaldanud registrimenetlusega seotud sätteid, ei ole vajanud vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust. Väide, et „kohtul ei ole enam õigus, vaid kohustus täidesaatva riigivõimu saatel hakata õigust mõistma“ jääb arusaamatuks. Nagu eelpool kirjutatud, ei ole tegemist õigusemõistmisega, ning isegi kui sätete uue redaktsiooni kohaselt on Siseministeriumi poole seisukoha saamiseks pöördumine kohustuslik, ei ole planeeritud mingeid muudatusi seonduvalt selle seisukoha siduvusega registripidaja otsusele.</p>
<p>7. Eelnõu punktis 5 toodud muudatus on tehnilist laadi ega vaja siinkohal sisulisemat arvamust.</p>	<p>Võetud teadmiseks.</p>
<p>8. Eelnõu punkti 6 osas normi kohaldamine eeldaks lisaks usuliste ühenduste tahte väljaselgitamisele, mille väljaselgitamise viis võib olla kergesti kuritarvitatav ja praktiliselt teostamatu (nt kas loeb usulise ühenduse esindaja sõna või usulise ühenduse kõrgeima organi otsus), ka seda, et riik peaks hakkama tõlgendama usulise ühenduse usutunnistust. See on täiesti lubamatu ja selgelt vastuolus põhiseadusega.</p>	<p>Mitte arvestatud. Märkuse tekstist jäävad mitmed väited arusaamatuks („väljaselgitamise viis võib olla kergesti kuritarvitatav ja praktiliselt teostamatu“, otsustega seonduv, nagu ka usutunnistuse tõlgendamise seonduv). Juhime tähelepanu, et usutunnistus(t)e loetlemine või kirjeldamine usulise ühenduse põhikirjas tuleneb juba KiKoSe § 2 vastavatest lõigetest. Registrateerimisel hinnatakse nendele nõuetele vastavust juba ju ka kehtiva seaduse alusel. Registripidaja saab kasutada nii</p>

⁴ www.pohiseadus.ee, § 104 komm. 27.

	Siseministeeriumi seisukohas sisalduvat kui enda poolt vahetult kaasatavate ekspertide teadmisi.
9. Eelnõu punkt 7 paistab olevat pigem tehnilist laadi ega vaja sisulist arvamust.	Võetud teadmiseks.
10. Eelnõu punkt 8 viitab eelnõu punktis 2 tehtud muudatustele, mistõttu meie arvamus kattub sealsega. Täiendava põhikirja sisule ettenähtud piirangu osas tuleb veel lisaks märkida, et „otsuse tegemisel osalemist“ on ebamäärane ja niivõrd laialivalgub, et võimaldab ka täiesti sisutühjalt sekkuda usulise ühenduse usuvabadusse. Seejuures ei ole seaduseelnõu puhul oluline otsus ise, vaid otsuse tegija, mis läheb kaugemale seaduseelnõu eesmärgi saavutamisest.	Sisuliselt arvestatud. Kõnalune punkt on ümber sõnastatud, sh ei kasutata selles enam mõistet „institutsioon“.
11. Eelnõu punktis 9 toodud muudatus seondub eelnõu punktis 4 toodud muudatusega, mistõttu meie arvamus kattub sealsega.	Mitte arvestatud. Selgitused on samad, mis eelnõu punktis 4 (nüüdne punkt 6) tehtud märkuse kohta (vt käesolevas kooskõlastustabeli alljaotises p 6).
12. Eelnõu punktis 10 toodud muudatuse osas sama eelneva punktiga.	Mitte arvestatud. Selgitused on samad, mis eelnõu punktis 4 (nüüdne punkt 6) tehtud märkuse kohta (vt käesolevas kooskõlastustabeli alljaotises p 6).
13. Eelnõu punktis 11 toodud muudatus on tehnilist laadi ega vaja sisulist arvamust.	Võetud teadmiseks.
14. Eelnõu punktis 12 toodud muudatus on samuti tehnilist laadi ega vaja sisulist arvamust.	Võetud teadmiseks.
15. Eelnõu punktis 13 toodud muudatused on vastuolus põhiseadusega, sest riik ei tohi ette näha neid tingimusi, millele peavad usulise ühenduse liikmed vastama. Lisaks on normi sõnastus ebamäärane ja laialivalgub, et võimaldab meelevaldset sisustamist ja kuritarvitamist.	Arvestatud osaliselt. Arusaamatuks jääb väide, nagu soovitakse näha ette tingimusi, „millele peavad usulise ühenduse liikmed vastama“. Säte puudutab sõnaselgelt usulise ühenduse vaimulikku, kelle puhul näeb juba kehtiv KiKoS § 20 redaktsioon ette mitmeid tingimusi. Siiski on § 20 uut lõiget 3 muudetud ja varasem punkt 1 sellest välja jäetud.
16. Eelnõu punktis 14 toodud muudatuste osas sama arvamus, mis eelmises punktis.	Arvestatud osaliselt. Juhul kui märkuse tegijad on ka selle punkti puhul seisukohal, et tingimuste ettenägemine oleks vastuolus põhiseadusega, tuleb möönda, et kahjuks on jäetud tähelepanuta mitmed õigusaktid, milledega on erinevate juriidilise isiku liikide juhatuse liikmetele tingimusi juba kehtestatud. Siiski on § 23 uut lõiget 2 ¹ muudetud ja varasem punkt 1 sellest välja jäetud.
17. Eelnõu punktis 15 antud tähtaeg on ebamõistlikult lühike. Usulistele ühendustele antakse vaid kaks kuud seadusemuudatusega	Selgitus. Eelnõu koostajad on tutvunud nende usuliste ühenduste põhikirjadega, keda muudatused

<p>tutvumiseks ja oma tegevuse ümberkorraldamiseks. Samas aga jätab Siseministeerium endale kuni kolm kuud aega, et põhikirju analüüsida ja hinnata. Usuliste ühenduste sisemine struktuur võib olla keerukas ja otsuste langetamine aeganõudev. Kindlasti ei ole kahekuuline tähtaeg mõistlik ja piisav. Ajalooliselt on suured muudatused võtnud koguni aastaid, aastakümneid ja isegi sajandeid.</p>	<p>tõenäoliselt puudutavad, ning sellest lähtuvalt on kavandatud eelnõus planeeritud tähtaeg. Kordame veelkord, et märkuses sisalduv väide „Samas aga jätab Siseministeerium endale kuni kolm kuud aega, et põhikirju analüüsida ja hinnata“ ei vasta tõele. Eelnõus sisalduvate muudatuste (eelnõu p-d 6 ja 13) kohaselt pikendab registripidaja vajadusel kandeavalduse läbivaatamise tähtaega kuni kolme kuuni, kuid see ei ole ega saagi olla see tähtaeg, mis antakse ministeeriumile seisukoha andmiseks. Seisukohti küsitakse ministeeriumilt ka kehtiva KiKoS-e vastavate sätete alusel ning ministeerium annab need registripidajale alati esimesel võimalusel. Lisaks tuleb veelkord korrata eelnõu seletuskirjas väljatoodud, et kolmekuuline tähtaeg on sätestatud juba Äriregistri seaduse § 41 lg-s 5, mille kohaselt võib registripidaja erilist kontrollimist vajavate asjaolude puhul kandeavalduse läbivaatamise tähtaega pikendada kuni kolme kuuni. Seega, isegi kui seda tähtaega ei kirjutataks sisse käesolevasse eelnõusse, tuleneks see Äriregistrisse kantud ühenduste puhul niikuinii Äriregistri seadusest.</p>
<p>18. Eelnõu koostamise vajadus on ebaselge. Seaduseelnõule esitatavate põhinõuete osas tuleb vastavalt HÕNTE § 2 lg 1 kohaselt peab eelnõust ilmnema selge ja arusaadav koostamise vajadus. Tutvumisringile edastatud eelnõu puhul ei selgu sisulisi põhjendusi, miks ei kata juba olemasolev õiguslik regulatsioon eelnõuga saavutatavat eesmärki või miks see ei ole piisav või ei ole ajakohane. Eelnõust ja selle seletuskirjast võib aru saada, et see on koostatud julgeolekualastel kaalutlustel, kuid ei ole esitatud ühtegi sisulist asjaolu ega põhjendust regulatsiooni muutmiseks. Kuigi seletuskirjas on viidatud 06.05.2024 Riigikogu avaldusele seonduvalt Moskva Patriarhaadiga ning sellest võib tuletada eelnõu põhiliste muudatuste eesmärgi ja vajaduse, ei ole ometi konkreetset teemat sisuliselt avatud ega lahendatud. Sel põhjusel taandub eelnõu poliitiliste avalduste elluviimisele, mitte õigusliku olukorra reguleerimise vajadusele.</p>	<p>Selgitus. Märkuse sisu on ebaselge ja hinnanguline. Olgugi seletuskirjas juba kooskõlastusringile saadetud versioonis piisavalt selgitatud eelnõu koostamise vajadust, on seletuskirja nüüdseks ka nendes aspektides veelgi täiendatud.</p>
<p>19. Puudub kooskõla ülimuslike aktidega. HÕNTE § 3 kohaselt peab eelnõu olema vastavuses ja kooskõlas ülimuslike aktidega – Eesti Vabariigi põhiseaduse, rahvusvahelise</p>	<p>Selgitus. Eelnõu vastavust põhiseadusele, EL ja rahvusvahelisele õigusele on juba kooskõlastusringile saadetud seletuskirjas</p>

<p>õiguse üldtunnustatud põhimõtete ja normide, Eesti Vabariigi suhtes jõustunud välislepingute ning Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu seletuskirjas avatakse olulisemaid põhiseaduse ja EIÕK nõudeid, kuid jäetakse sisuliselt põhistamata vastavate riivete põhjendus. Eelnimetatud tegevusetus toob kaasa HÕNTE § 5 eiramise ning ei luba asuda seisukohale, et eelnõust puudutatud isikute õiguste ja vabaduste piirangud on asjakohased ja proportsionaalsed eelnõuga taotletava eesmärgiga.</p>	<p>piisavalt analüüsitud, kuid seletuskirja on veelgi täiendatud.</p>
<p>20. Eelnõu ja selle seletuskiri on koostatud puuduliku analüüsi ja läbimõtlematusega. HÕNTE § 43 lg 1 p 6 ja 7 esitavad nõuded eelnõu sisule ja võrdlevale analüüsile. Eelnõu seletuskirjas on jäetud eraldi tutvustamata valdkonna seni kehtivat regulatsiooni ja teiste riikide õigusaktid, mida on eelnõu ettevalmistamisel kasutatud ning jäetud analüüsimate eelnõu sarnasust nimetatud õigusaktidega. Eeltoodu lisaks veenvust eelnõu eesmärgile ja vajadusele ning aitaks tuvastada võrdleva analüüsi kaudu täiendavad kitsaskohad. Kui nimetatud temaatika on tõusetunud ka teistes riikides, tuleb vastavat kogemust ja tulemust selgelt esile tuua. Võib eeldada, et valitsevas geopoliitilises olukorras on eelnõu poliitilise taustaga ja selle väljatöötamisel on olnud eeskujuks teiste riikide seadused või seaduseelnõud ning see hõlmab endas kohustust kommenteerida eelnõus nende rakendamise kogemust ning esitada asjakohased järeldused.</p>	<p>Selgitus. Riikide õigusruumid, sh usuliste ühenduste õigusliku staatuse ja tegevusega seonduvalt, on väga erinevad. Viimastel aastatel on osaliselt samalaadsete põhjendustega, mis puudutavad kõnealuse eelnõu algatamist Eestis, vastu võetud seadusemuudatused näiteks Lätis ja Ukrainas. Siiski on usuliste ühenduste õiguslik regulatsioon nendes riikides, samuti reaalne kontekst usulisel maastikul, võrreldes Eestiga, piisavalt erinev, ning selle üksikasjalikum analüüs ja võrdlemine ei annaks käesoleva eelnõuga seonduvalt õigusloomeliselt olulist lisandväärtust.</p>
<p>21. Puudub mõjuanalüüs konkreetsete usuliste ühenduste kohta. HÕNTE § 46 lg 1 p 7 nõuab seletuskirjas seaduse mõjude all selgituste esitamist selles, milline muu otsene või kaudne mõju tuleneb seaduse rakendamisest. Eelnõu seletuskirjas ei esitata mõjuanalüüsi konkreetsete muudatuste sihtrühmaks olevate usuliste ühenduste kohta, ometi on eelnõu vastavast ümberkorralduse eesmärgist selgelt kantud. Eelnõu ettevalmistaja on Siseministerium, kes nimetab enda usuküsimuste riiklikuks koordineerijaks, kuid on seejuures jätnud andmata hinnangu usulistele ühendustele tekkivast otsesest ja kaudsest mõjust. Ei ole esitatud viiteid, et eelnõule eelneva analüüsi käigus oleks kogutud täiendavaid dokumente, tõendeid ega arvamusi.</p>	<p>Selgitus. Mõjuanalüüs on esimesele kooskõlastusringile saadetud seletuskirjas olemas; selle piisavus ja ammendavus on hinnangu küsimus.</p>

<p>22. Eelnõust otseselt mõjutatud huvirühmi ei kaasatud. HÕNTE § 50 lg 1 p 1-3 kohaselt ei selgu seletuskirjast, et kaasamisel oleks arvestatud eelnõust otseselt mõjutatud huvirühmi, kaasa arvatud allakirjutanud usulist ühendust. Sellega on eos välistatud võimalus kõikide asjassepuutuvate huvirühmade arvamuse saamiseks ning nende arvestamisele või arvestamata jätmisele hinnangu andmine. Eeltoodu on olulise kaaluga, sest huvirühmadega ja puudutatud isikutega konsulteerimine peab aset leidma poliitikakujundamise kõigis etappides.</p>	<p>Selgitus. Märkuse esitajate viide HÕNTE § 50 kontekstis asjaoludele, mis olevat jäetud märkimata esimesele kooskõlastusringile saadetud eelnõu seletuskirjas, ei ole asjakohane. Kui vaadelda paragrahvi ülesehitust ja sõnastust, siis on võimalik neid regulatsioone täita seletuskirja selles versioonis, mis koostatakse pärast esimest kooskõlastusringi. Huvirühmade kaasamisena on käsitletav lisaks eelnõu koostamise kaasamisele ka eelnõu arvamuse avaldamiseks saatmine. Ministeeriumide praktika on see, et asjassepuutuvad eelnõud saadetakse arvamuse avaldamiseks Eesti Kirikute Nõukogule, kes omakorda edastab need liikmeskirikutele, kus üheks nendest on ka MPEÕK. Pühtitsa kloostri (kes tõepoolest MPEÕKi kanoonilisse struktuuri ei kuulu) eelnõu esialgselt arvamuse avaldamiseks ei saadetud, kuid seda sai tehtud veidi hiljem ning seega on ka klooster olnud kaasatud.</p>
<p>Natalja Paško (avalik kommentaar Eelnõude Infosüsteemis)</p>	
<p>1. Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. aasta määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ (edaspidi HÕNTE) § 1 lg 1 näeb ette, et seaduse väljatöötamise vajaduse kooskõlastamiseks koostab eelnõu ettevalmistaja väljatöötamiskavatsuse. Muuhulgas HÕNTE § 1 lg 5 on ettenähtud väljatöötamiskavatsuse, kontseptsiooni ja seaduseelnõu ettevalmistamiseks huvirühmade ja avalikkuse kaasamine ning kooskõlastamine toimub reglemendis sätestatu ja Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement § 4 lõike 2 alusel kehtestatud kaasamise hea tava korras. Vabariigi Valitsuse veebilehel avaldatud kaasamise hea tava (Kaasamise hea tava Riigikantselei) hõlmab muuhulgas: huvirühmade ning avalikkuse neid puudutavate otsuste kujundamisse, et tagada otsuste parim võimalik kvaliteet ning legitiimsus, kaasamine kaasamise hea tava mõistes seisneb otsuste kujundamisel huvirühmade ja avalikkuse informeerimises ja nendega konsulteerimises. Informeerimine seisneb huvirühmadele ja avalikkusele tasakaalustatud ja objektiivse informatsiooni edastamises, mis võimaldab mõista otsuse tegemise eesmärki ja</p>	<p>Selgitus. Seletuskirja alljaotusi, milles käsitletakse eelnõu koostamise eesmärki ja kiireloomulisust, on täiendatud.</p>

<p>lahendusvõimalusi. Avalik konsulteerimine seisneb huvirühmadelt ja avalikkuselt tagasiside küsimises poliitikakujundamise kõigis etappides, sealhulgas probleemide püstitamisel, eesmärkide kindlaksmääramisel, lahendusvõimaluste analüüsimisel ja otsuse kavandi koostamisel; Kaasamist rakendatakse selliste poliitikaalgatuste väljatöötamisel, millel on arvestatav mõju huvirühmadele või mis mõjutavad kogu ühiskonda.</p> <p>Kirikute ja koguduste seaduse (KiKoS) muutmise seaduse eelnõu seletuskirja p 1.3 kohaselt ei ole eelnõus toodud muudatuste kohta eelnevalt koostatud väljatöötamiskavatsust, kuna muudatuste menetlus on põhjendatult kiireloomuline ning kiireloomulisuse põhjendused seonduvad peamiselt kiiresti muutunud julgeolekuolukorraga. Olukorras, kui MPEÕK (millest ajendatuna seaduseelnõu kiirkorras väljatöötatud) on heas usus riigiga läbirääkimise protsessis osalenud, taoline informeerimiskohustuse eiramine, seaduse muudatuste väljatöötamise kavatsuse varjamine on informeerimise kohustuse, kaasamise hea tava ja mõistliku menetlusaja nõuete rikkumine. PS § 14 kommentaari 23 Riikliku tahte kujunemise valdkonnas annab põhiõigus menetlusele ja korraldusele õiguse nõuda poliitilise tahte kujunemises tõhusate osalusõiguste andmist. Need tuleb kujundada viisil, mis tagaksid mh kaitse täidesaatva riigivõimu omavoli eest.</p>	
<p>2. Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (HÕNTE) § 2 lg 1 kohaselt seaduseelnõu koostatakse sama liiki ühiskonnasuhete õiguslikuks reguleerimiseks, kui vajalik õiguslik regulatsioon puudub või ei ole piisav või ei ole ajakohane.</p> <p>KiKoS muutmise eelnõu seletuskirja p-s 2.1 kohaselt on eelnõu koostatud tingituna eelkõige MPEÕK'ist potentsiaalselt tulenevast ohust ning seega on koostatud üksikjuhtumi reguleerimiseks ning on suunatud tegelikult konkreetsele adreessadile.</p> <p>RKÜKo 20.11.2012, 3-4-1-4-12, p-s 45 toob Riigikohus välja, et õigusakti on materiaalses mõttes üksikakt kui adreessadid on individualiseeritavad, reguleeritakse konkreetset juhtumit ja selle tagajärgi.</p>	<p>Selgitus. Eelnõu ei ole koostatud üksikjuhtumi lahendamiseks ning seega on selle vorm seaduseelnõuna põhiseadusele ja teistele õigusaktidele vastav.</p> <p>Eelnõu koostajad ei ole kusagil märkinud, et Riigikogu 06.05.2024 avaldus oleks õigusakt. Nimetatud avalduse vastuvõtmisele on viidatud seletuskirja alljaotises 2.1 kui ühele asjaoludest, millega on eelnõu väljatöötamisel arvestatud. Eelnõu seletuskirja on regulatsiooni sisuliste põhjendustega täiendatud.</p>

Vastavalt eelnõu seletuskirja p 2.1 alampunktis 7 väljatoodule, toetuvad eelnõu koostajad mh Riigikogu poliitilisele avaldusele 6.maist “Riigikogu 06.05.2024 avaldusega kuulutati Moskva patriarhaat Venemaa Föderatsiooni sõjalist agressiooni toetavaks institutsiooniks. Riigikogu on oma avalduses märkinud, et Moskva patriarhaadi üleskutsed kätkevad endas ohtu Eesti julgeolekule ja püsimisele, seejuures otsesest ohtu avalikule ja põhiseaduslikule korrale Eestis.”

Riigikogu poliitilised avaldused ei ole õigusaktid ja ei saa luua õigusi ja kohustusi. PS § 65 p-s 11 nimetatud avaldused, deklaratsioonid ja pöördumised on Riigikogu poliitilist tahet väljendavad aktid, mis ei ole õigusaktid. Need pole täitmiseks kohustuslikud. Põhiseaduse § Paragrahvi 65 p 11 järgi saab avalduse, deklaratsiooni ja pöördumise adresseerida üksnes Eesti rahva või teiste riikide või rahvusvaheliste organisatsioonide poole.

Kas õiguslik regulatsioon on vajalik, kas kehtiv õiguslik regulatsioon ei ole piisav või ajakohane, seda näitab argumenteeritud eelanalüüs ja väljatöötamiskavatsus, mis oli aga eelnõu algataja poolt läbi viimata lähtudes reguleerimisvajaduse kiireloomulisusest.

Kehtiva Kirikute ja koguduste seaduse § 1 lg 1 ülesanne on põhiseadusega igäühele tagatud usuvabaduse teostamiseks sätestada kirikute, koguduste, koguduste liitude, kloostrite ja usuühingute liikmeks astumise kord ning nende tegevuse reguleerimine. Seletuskirja kohaselt muudatuste eesmärk: *”Tänases maailmas tuleb riigil kaitsta inimesi aga ka terroristliku ja muu vaenupropaganda ning vägivallale üleskutsete eest”*. Millisest õigusaktist tuleneb selline kohustus eelnõu koostajad ei täpsustata.

Eelnõu seletuskirja p-s 2.3.3 on viidatud OSCE usu- ja veendumusvabaduse ning julgeoleku poliitikajuhises välja toodud üldistele põhimõtetele ja praktilistele soovitudele Freedom of Religion or Belief and Security Policy Guidance, OSCE 2019 probleemide lahendamiseks olukorras, kus kaalukausil on usu- ja veendumusvabadus ühelt poolt ning teisalt riigi julgeolek.

Kõnealusel juhisel lähtuvalt peavad piirangud olema selgelt sõnastatud, piirangute aluseks ei saa olla üldine julgeolekuoht, vaid nõuete

<p>kehtestamisel tuleb viidata konkreetsetele alustele või sätestada järgitavad nõuded lähtuvalt avaliku korra kaalutlustest.</p>	
<p>3. HÕNTE § 2 lg 2 kohaselt seaduseelnõu peab sisaldama valdkonna reguleerimist vajavate õigussuhete selgeid ja seaduse vahetu kohaldatavuse huvides piisavalt üksikasjalikke regulatsioone.</p> <p>Kavandatavad muudatused ei ole õigusselguse mõttes piisavad ega üksikasjalikud:</p> <p>Nt., eelnõu p 2 kohaselt KiKoS paragrahvi 3 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:</p> <p><i>„(2¹) Kirik, kogudus, koguduste liit ja klooster ei või juhinduda oma tegevuses välisriigi isikust, institutsioonist või ühendusest ega olla põhikirjaliselt, usutunnistuselt või õpetuslikult temaga seotud, kui see isik, institutsioon või ühendus:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1) kujutab ohtu Eesti avalikule või põhiseaduslikule korrale;</i> <i>2) toetab sõjalist agressiooni või kutsub üles sõjale, terrorikuriteole või muul viisil relvajõu kasutamisele või vägivallale või</i> <i>3) on oma tegevuses vastuolus rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetega.“</i> <p>Seatavad piirangute alused on sõnastatud väga üldiselt ja vastuolus õigusselguse põhimõttega. Piirangud ei võimalda ühingutel teostada oma õigusi viisil, et neile oleks ettenähtavad tagajärjed mis tulenevad nende kanoonilisest struktuuri kuuluvate “institutsioonide” üleskutsetest, arvamustest, lisaks ei selgu kas ja kuidas tuvastatakse ohu olemasolu, agressiooni toetamist vms ja kas see tähendab pidevat julgeolekukontrolli.</p> <p>Seaduse eelnõus ei täpsustata, mida mõistetakse mõistete “ohu”, “toetamise”, “juhindub”, „usutunnistuselt seotud“ all; kui mõiste sisu on avamata, siis puudub võimalus ametnike tegevuse seaduslikkuse hindamiseks; (vt RKPJKo III-4/1-1/94)</p> <p>Eelnõu p 13 paragrahvi 20 täiendatakse lõigetega 3 ja 4 järgmises sõnastuses:</p> <p><i>„(3) Usulise ühenduse vaimulik ei saa olla isik, 1) kelle tegevus on olnud suunatud või on suunatud või on põhjendatud alus arvata, et see on olnud või on suunatud Eesti riigi ja tema julgeoleku vastu või kelle tegevus võib kujutada ohtu avalikule või põhiseaduslikule korrale Eestis;</i></p> 	<p>Selgitus. Eelnõuga kavandatavat KiKoS § 3 lg 2¹ on muudetud ning kavandatud KiKoS § 20 lg 3 p 1 ja § 23 lg 2¹ p 1 on eelnõust välja jäetud.</p>

<p>2) kellele on keeldunud viisa või elamisloa andmisest või pikendamisest või see on kehtetuks tunnistatud või viisa tühistatud alusel, et isik kujutab või võib kujutada ohtu riigi julgeolekule.</p> <p>(4) Usuline ühendus, kelle huve on kahjustatud vaimuliku tiitli õigustamatu kasutamisega, võib nõuda selle õigustamatu kasutamise lõpetamist, samuti tekitatud kahju hüvitamist.“;</p> <p>14) paragrahvi 23 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:</p> <p>„(2¹) Juhatusel liige ei saa olla isik,</p> <p>1) kelle tegevus on olnud suunatud või on suunatud või on põhjendatud alus arvata, et see on olnud või on suunatud Eesti riigi ja tema julgeoleku vastu või kelle tegevus võib kujutada ohtu avalikule või põhiseaduslikule korrale Eestis;</p> <p>Nii vaimulikku kui juhatuse liikme suhtes kehtestatakse seega julgeoleku kontrolli läbimist enne ametisse astumist ja ametiaja jooksul, seadus ei täpsusta aga kuidas seda teostatakse – ei täpsustata rakendamiseks õigustatud subjektide ringi, juhtusid, tingimusi, protseduurilist korda, garantiisid, kontrolli ja järelevalvet ning vastutust. (vt RKPJKo III-4/1-1/94)</p>	
<p>4. HÕNTE § 3 kohaselt seaduseelnõu peab olema kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse, rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ja normide, Eesti Vabariigi suhtes jõustunud välislepingute ning Euroopa Liidu õigusega.</p> <p>KiKoS muutmise seaduse eelnõu p 4 kohaselt KiKoS paragrahvi 4 lõige 2 teine lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:</p> <p>„Usuihingu põhikirja või muude dokumentide seaduses sätestatud nõuetele vastavuse kindlakstegemiseks pöörduv Tartu Maakohtu registriosakond (edaspidi registripidaja) seisukoha saamiseks ministeeriumi poole, kelle valitsemisalas on usuliste ühendustega seotud asjade korraldamine, ning vajadusel pikendab kandeavalduse läbivaatamise tähtaega kuni kolme kuuni.“;</p> <p>Taotletav muudatus võrreldes kehtiva regulatsiooniga sätestab, et registripidaja mitte võib, vaid peab pöörduma nõuetele vastavuse hindamiseks ministeeriumi poole. Põhiseaduse § 48 kohaselt igaühel on õigus koonduda</p>	<p>Selgitus. Usuliste ühenduste registrikannete puhul Siseministeeriumilt seisukoha küsimise võrdsustamine relvi valdavate, samuti sõjaväelisel korraldatud või sõjalisi harjutusi harrastavate ühingute ja liitude loomiseks eelneva loa küsimisega ei ole asjakohane. Siseministeeriumi seisukoht ei ole registripidajale siduv, küll aga annab see vajalikku lisainformatsiooni, mis eelnõu täienduse kohaselt saab sisaldada ka ministeeriumiväliste ekspertide arvamuse. Eelnõu punktiga 5 (nüüdne punkt 7) kehtetuks tunnistatav KiKoS § 5 lg 2 ei jää seaduse tekstist välja, vaid see paigutatakse § 12 lõikeks 1¹. See on olnud selgitatud ka seletuskirjas.</p>

<p>mittetulundusühingutesse ja -liitusesse. Erandina näeb põhiseadus ette ühingute loomiseks loa küsimist relvi valdavate, samuti sõjaväeliselt korraldatud või sõjalisi harjutusi harrastavate ühingute ja liitude loomiseks, milleks on nõutav eelnev luba, mille andmise tingimused ja korra sätestab seadus.</p> <p>Kas kirikute, kloostrite, usuliste ühingute tegevus on edaspidi samastatud ohu poolest eelnimetatud ühingutega?</p> <p>Kehtivas õiguses ühinemisvabadus pakub suuremat kaitset kui kogunemisvabadus, sest ühingu tegevuse võib peatada või lõpetada üksnes kohus. Ainult kohus võib õiguserikkumise eest ühingu, liidu või erakonna tegevuse lõpetada või peatada, samuti teda trahvida.</p> <p>Lisaks, eelnõu p 5 kohaselt paragrahvi 5 lõige 2 tunnistatakse kehtetuks millega sekkutakse ühingute kanoonilisse struktuuri. Kehtiva regulatsiooni paragrahvi 5 lõige 2 kohaselt:</p> <p><i>- usulise ühenduse põhikirjas võib ette näha erisusi mittetulundusühingute seaduses liikmeskonna ja juhtimise kohta sätestatust, kui need tulenevad usulise ühenduse ajalooliselt väljakujunenud õpetusest ja struktuuris.</i></p>	
<p>5. HÕNTE 14 lg 4 kohaselt seadust või selle sätet võib rakendada tagasiulatavalt üksnes põhjendatud vajaduse korral, kui see toob kehtiva õiguse normidega võrreldes kaasa isiku õiguste laienemise, vabaduste suurenemise, kohustuste või vastutuse vähenemise või muu sellesarnase tagajärje või kui sellega ei rikuta õiguskindluse põhimõtet. Õiguskindluse põhimõtte rikkumise vältimiseks kavandatakse varasemate suhete kohta asjakohased rakendus- ja üleminekusätted.</p> <p>Seaduse muudatused puudutavad juba olemasolevaid ühinguid ja omab seega tagasiulatuvat jõudu.</p> <p>Eelnõu p 15 kohaselt seadust täiendatakse §-ga 31² järgmises sõnastuses:</p> <p><i>„§ 31². Käesoleva seaduse § 3 lõike 2¹, § 4 lõike 1¹, § 12 lõike 1² ja § 23 lõike 2¹ rakendamine Usuline ühendus või usuühing peab oma põhikirja, juhatuse koosseisu ja tegevuse viima käesoleva seaduse § 3 lõikest 2¹, § 4 lõikest 1¹, § 12 lõikest 1² ja § 23 lõikest 2¹ tulenevate</i></p>	<p>Selgitus. Märkuse esitaja ei mõista õigesti seda, mis on seaduse tagasiulatuv rakendamine HÕNTE § 14 lg 4 kontekstis. Eelnõus ei ole sätteid, mis omaksid tagasiulatuvat jõudu. Küll aga on KiKoS § 31² rakendussäte HÕNTE § 13 tähenduses, millega antakse tähtaeg tegevuse ja dokumentide kooskõlla viimiseks seaduses tehtavate muudatustega.</p>

nõuetega vastavusse **kahe kuu** jooksul nimetatud sätete jõustumisest arvates. “

Vacatio legis põhimõtte tähendab, et õigustloova akti andja peab akti jõustama arvestusega, et normiadressaatidele jääks piisavalt aega aktiga sätestatud õiguste ja kohustustega tutvumiseks ning oma elu ümberkorraldamiseks. (vt RKPJKo 3-4-1-20-04.) Tagasiulatuva mõju keeld - isiku jaoks negatiivseid tagajärgi sisaldava – sanktsiooni kehtestava või õigust piirava õigusnormi kohaldamine enne selle jõustumist asetleidnud juhtumite suhtes on keelatud (vt PS § 23 lg-d 1 ja 2).

PS § 14 kommentaar 31: üldise põhiõiguse menetlusele ja korraldusele ehk § 14 kohaldumise juhtumil on isikulises kaitsealas igäüks – kaitstud on seega iga füüsiline isik ning § 9 lg-st 2 tulenevalt võib § 14 laieneda ka juriidilisele isikule. Esemelises kaitsealas on tõhus ja õiglane menetlus ja korraldus. Riive seisneb avaliku võimu tegevusetuses – väidetavalt tõhusa ja õiglase menetluse tagamiseks puudulikus või puudavas õigustloova akti regulatsioonis. Rikkumine esineb siis, kui täitmata on tõhusa ja õiglase menetluse ja korralduse tagamiseks vajalik miinimum.

Eelnõu autorid hindavad eelnõu seletuskirja p-s 6.1 muudatuste ebasoovitava mõju kaasnemise riski **väikseks**. Nagu ka eelnõu autorid ise toovad välja õigeusklike pidas elanikest mõnda usku omaks **29%**. Õigeusklike osatähtsus on **16%** rahvastikust ning luterlasi 8%. Õigeusklike osatähtsus on seega ühiskonnas suurim ja neid mõjutab seadusmuudatus **ulatuslikult**.

Eelnõu seletuskirjas autorid nendivad, et kui ülalnimetatud usulised ühendused viivad oma põhikirja ja tegevuse vastavusse seaduses sätestatuga ning kui selliste usuliste ühenduste asutamine on tulevikus välistatud, on muudatused nii kollektiivse kui individuaalse usuvabaduse realiseerimise seisukohalt positiivne.

Arvestades et kirikute ja koguduste puhul on tegemist on kanoonilise õiguse alusel tegutsevate ühendustega, kahe kuu jooksul ei pruugi nõutud muudatusi võimalik teha, mis tähendaks KiKoS seadusemuudatuse järel

<p>nende sundlõpetamist ja koguduste liikmete jaoks usuvabaduse ulatusliku piiramist, kes ei saa osaleda usutalitustes, mh ei saa kommeteale vastavat matusetalitust ja teostada muid õigusi mis kaasnevad usuvabadusega.</p>	
--	--